

УДК 316.61:316.259

DOI: 10.12958/2227-2844-2020-2(333)-2-190-199

Мальцева Ольга Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Старобільськ, Україна.
olga786360@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-0559-7646>

КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Період останніх десятиліть ХХ та початку ХІХ століть відзначений активним входженням новітніх інформаційних технологій у різні сфери життєдіяльності людини. Особливу роль у цьому процесі відіграє такий важливий компонент інформаційного середовища як Інтернет, який фактично перетворився з системи передачі інформації в особливу реальність – так звану «віртуальну реальність». Її вплив на розвиток особистості настільки потужний, що багато дослідників обґрунтовано вважають нове інформаційне середовище мегафактором соціалізації, поряд з такими, як космос, планета та світ.

Соціалізація – це складний, багатоаспектний процес засвоєння індивідом соціального досвіду (знань про навколишній світ, про стосунки людей, цінності суспільства, моделі соціальної поведінки та ін.), результатом якого є адаптація людини в соціумі.

Наукове осмислення проблеми впливу нових інформаційних технологій на процеси соціального розвитку особистості в останні роки набуло серед дослідників у галузі педагогіки, психології, соціальної педагогіки значної уваги. З найбільш значущих можна відзначити роботи вітчизняних і зарубіжних вчених: О. Білик, М. Гріффітса, О. Кудашкіної, Т. Келера, А. Мудрика, Л. Найдьонової, А. Рижанової, А. Тадаєвої, В. Плешакова, В. Фріндте, Дж. Сулера, К. Янга та інших.

Мета нашої статті – у загальному вигляді систематизувати поширені серед сучасних дослідників теоретичні уявлення про сутність процесу кіберсоціалізації особистості, позитивні та негативні впливи кіберпростору.

Термін «кіберсоціалізація» був введений до наукового обігу російським дослідником В. Плешаковим, який з 2005 року розробляє теорію кіберсоціалізації людини з позиції соціальної педагогіки та психології, в рамках інтегративної концепції педагогіки і психології життєвого шляху особистості (психовікової онтології). Кіберсоціалізацію дослідник визначає як особливий вид соціалізації сучасної людини, «як процес якісних змін структури самосвідомості особистості й

мотиваційно-потребової сфери індивідуума, що відбувається під впливом і в результаті використання людиною сучасних інформаційно-комунікаційних, цифрових і комп'ютерних технологій у контексті засвоєння і відтворення культури в рамках персональної життєдіяльності» (Плешаков В., 2012).

В. Плешаков дає розгорнуте визначення даного процесу, спираючись на сучасну інтерпретацію поняття «соціалізація» та її механізм. Взявши за основу класифікацію факторів соціалізації А. Мудрика, автор теорії виділяє і описує основні фактори кіберсоціалізації людини:

- 1) Мегафактори – кіберпростір, Інтернет, WWW, мобільний зв'язок;
- 2) Макрофактори – національна доменна зона, соціальні мережі, інтернет-портали і сайти, блогсфера, масові багатокористувацькі онлайн-ігри і т. д.;
- 3) Мезофактори – вікі-проекти і інтернет-словники, інтернет-телебачення і інтернет-радіо, IP-телефонія і відеодзвінки, форуми інтернет-мережі, месенджери, інтернет-магазини, комп'ютерні ігри;
- 4) Мікрофактори – програмне забезпечення персональної комп'ютерної техніки чи мобільних телефонів, персональна зона кіберпростору, ігровий персонаж в комп'ютерній грі.

Під кіберпростором дослідник розуміє «деяке створене і постійно доповнюване людством мережеве інформаційне втілення ноосфери» (Плешаков В., 2012).

В. Плешаков виділяє агентів, «інститути» і засоби кіберсоціалізації, які в своїй сукупності являють собою соціалізуюче середовище кіберпростору, у взаємодії з яким і здійснюється процес кіберсоціалізації людини.

Розроблена вченим модель кіберсоціалізації особистості є, на його думку, єдністю 4-х іпостасей людини:

- 1) як об'єкта кіберсоціалізації (вплив кіберпростору на життєдіяльність),
- 2) як суб'єкта кіберсоціалізації (задоволення потреб у кіберпросторі),
- 3) як жертви кіберсоціалізації (негативні наслідки),
- 4) як жертви несприятливих умов кіберсоціалізації (небезпеки кіберпростору і їх джерела).

Серед вітчизняних дослідників є досить поширеною думка про те, що кіберсоціалізація є частиною медіасоціалізації, під якою, як правило, розуміють процес набуття соціального досвіду під впливом медіа, в першу чергу аудіовізуальних. Але, якщо проаналізувати класифікацію факторів кіберсоціалізації за В. Плешаковим, то побачимо, що вона безумовно має точки перетину з медіасоціалізацією, але не є ідентична їй і ці поняття не коректно використовувати як синоніми.

Окремим видом кіберсоціалізації є Інтернет-соціалізація і саме впливу Мережі на формування особистості приділяється увага у

величезній кількості наукових досліджень. Так, за запитом «Інтернет-соціалізація» у Google Академії отримуємо близько 300 посилань на різноманітні україномовні або російськомовні наукові джерела.

Як правило, у наукових дослідженнях присвячених питанню кіберсоціалізації особистості, розглядаються переваги і недоліки (загрози), які має цей процес у порівнянні з соціалізацією під впливом традиційних соціальних інститутів (закладів освіти, сім'ї, дитячих та молодіжних громадських організацій тощо). Розглянемо найбільш поширені уявлення про них.

Безперечною перевагою Інтернету є розширення меж спілкування, можливості підтримувати стосунки з людьми, що проживають від нас на великій відстані, постійно «бути на зв'язку». Для людей з обмеженими можливостями здоров'я це взагалі іноді єдиний спосіб комунікації з оточуючим світом, по суті провідний вид їх соціалізації.

Також кіберпростір створює необмежені можливості для отримання неформальної освіти. В умовах сучасного світу, який вимагає від людини вчитися безперервно протягом всього життя, оновлювати свої знання, поповнювати їх більш актуальними, набувати нових вмінь і навичок такі можливості є безумовною перевагою. Можна, часто безкоштовно, користуватися освітніми сайтами провідних закладів науки та спеціально створеними віртуальними освітніми платформами, електронними версіями наукових журналів, ресурсами електронних бібліотек, архівів, сайтами музеїв тощо. Одночасно з цим, постає проблема відбору Інтернет-ресурсів, які б надавали дійсно перевірені, наукові знання.

Всесвітня Мережа надає можливості для самореалізації будь-якої людини, незважаючи на її вік, стать, національність чи віросповідання, соціальне положення та місце проживання. Можна демонструвати світу свої таланти, хобі, досягнення, висловлювати свої думки і знаходити шанувальників та однодумців з різних куточків світу.

Прості користувачі серед переваг Інтернету називають: зручний спосіб ведення бізнесу, здійснення покупок, отримання необхідної інформації, спілкування з рідними і близькими на відстані, знайомства з новими людьми, можливість знайти нових друзів, або свою «другу половинку», організації співтовариств по інтересах і т. д. (Плешаков В., 2012).

Сьогодні кожен розуміє, що з виходом в глобальну Мережу ми отримуємо не лише велику кількість можливостей, але і можемо зіштовхнутися з проблемами, пов'язаними з порушенням прав людини в процесі використання веб-технологій, в тому числі з неналежною поведінкою людей, що діють в межах різних юрисдикцій, правової, політичної та інформаційної культури. Як відзначають дослідники, поява Інтернету не створила набору «нових моделей поведінки» – скоріше, він в значній мірі відтворює колишні моделі. Змінилися лише наслідки такої поведінки і проблеми, пов'язані з його регулюванням.

З одного боку, людина має право вільно користуватися соціальними мережами та іншими Інтернет-ресурсами, очікуючи від кіберпростору вільного від узурпації регулювання поширення думки. З іншого боку, якщо вона нехтує при цьому правами інших людей, виникає привід для втручання державних органів, завдання яких – дотримання балансу між різними інтересами.

Цифрові технології не тільки надають нові можливості розвитку людини і суспільства, а й зумовлюють зростання ризиків порушення цих прав і свобод і, відповідно, посилення державного контролю в цій сфері і необхідність правового регулювання поведінки в Мережі державами і міжнародним співтовариством. Однак зміни в мережі Інтернет настільки стрімкі і володіють загальним глобальним процесом, що сьогоденні досягнення в цій сфері стають завтра вже «вчорашнім днем». У зв'язку з цим виникає проблема одночасного вивчення даних процесів і прогнозування тенденцій їх розвитку як на практичному, так і на теоретичному рівні. Оскільки мережа Інтернет – це глобальна інформаційна система, яка не має національних кордонів, особливе місце займає міжнародне регулювання (Алферова О., 2018).

Розглядаючи загрози, що несе в собі кіберсоціалізація дослідники часто зосереджуються на негативному впливові кіберпростору на соціальному становленню дітей, підлітків та молодих людей, які по-перше, є активними користувачами Мережі, а по-друге, мають недостатньо життєвого досвіду та, як наслідок, необхідних соціальних компетенцій для того, щоб адекватно оцінювати всі ті можливості і небезпеки з якими вони зіштовхуються у віртуальному світі.

Слушною є думка А. Тадаєвої про те, що для дітей соціалізація в умовах інформаційного суспільства (кіберсоціалізація) є цілком природною, бо вони народилися в цьому суспільстві, а її наслідки можуть бути як позитивними, так і негативними. За допомогою технічних новинок можна розвивати пам'ять, увагу, логіку, креативність тощо, використовуючи, наприклад, спеціальні комп'ютерні та онлайн-ігри. Проте, небажані впливи на здоров'я, спричинені надлишковим використанням комп'ютерних технологій, можуть негативно позначитися на подальшому фізичному і психічному розвитку дитини (погіршення здоров'я, Інтернет- та ігрова залежність, копіювання асоціальної поведінки, кібертретування тощо) (Тадаєва А., 2014).

О. Кузьміна до загроз, з яким зіштовхується підростаюче покоління в кіберпросторі відносить: розповсюдження персональних даних, які можуть використовуватися злочинцями; перегляд дітьми і підлітками порнографії; перегляд ними сцен насильства і жорстокості, що деформує уявлення про цінності; кібербулінг (О. Кузьміна, 2014).

Зауважимо, що недоліки кіберсоціалізації може відчутти на собі людина будь-якого віку. Надмірне користування Інтернетом часто приводить до появи нав'язливого бажання користувача вийти в Мережу та нездатності з неї вийти, що є ознаками Інтернет-залежності, або

Інтернет-адикції. Дж. Сулер, К. Янг вказують, що її розвиток не залежить від стажу користування Мережею, її доступності чи інших об'єктивних параметрів, а скоріше пов'язаний з суб'єктивними особливостями особи, що вступає у спілкування з кіберпростором. Поширеним наслідком цього виду адикції є соціальна ізоляція і самотність. Сотні або й тисячі віртуальних друзів не в змозі замінити навіть одного справжнього.

Самореалізація, можливості для якої створює кіберпростір може виявитися псевдосамореалізацією. Відредаговані та прискіпливо відібрані для публікації в Мережі фото, показ лише радісних, іноді надуманих та зрежисованих моментів власного життя і тому подібні прийоми створюють образ ідеального «Я», який може мати мало спільного з «Я» реальним. Мільйонні аудиторії сучасних інтернет-кумирів іноді навіть не здогадуються, що за красивою картинкою ховаються депресії, неврози, проблеми у стосунках з близькими і купа інших негараздів.

Негативні наслідки має і постійний перегляд користувачем ідеальних картинок в Інтернеті. Може скластися хибне враження, що всі навколо живуть яскравим і наповненим життям, тоді як ти нудьгуючи переглядаєш сторінки віртуального простору. За останні роки ризик появи депресії у осіб підліткового віку, які багато часу проводять в соцмережах, зріс на 27%. Підлітки, які проводять понад три години на день за гаджетами, на 35% більш схильні до планування самогубства.

Серед побоювань щодо негативного впливу Інтернету часто називають відмову або скорочення тривалості «живого спілкування», підміна його віртуальними стосунками в Мережі. Але є і думки, що користування Інтернетом є лише доповненням, а не відволіканням від умов реальної життєдіяльності. Основним аргументом прибічників цієї точки зору є думка, що проведений в Мережі час замінює час перегляду телевізійних програм, читання газет, а не «живе спілкування».

Маючи можливість швидко і легко отримувати різноманітну інформацію у Мережі, люди перестають читати не тільки газети і журнали, але і художню літературу, що спрощує і збіднює духовний світ особистості.

Поступово перебування в Інтернеті перетворюється на найбажаніший спосіб проведення свого вільного часу. За даними опитування проведеного у травні – червні 2018 року лабораторією психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України у всіх макрорегіонах України і яке є репрезентативним для населення України віком 13–16 років, 72% опитуваних зазвичай проводять свій вільний час використовуючи Інтернет. На думку, психологині Л. Найдьонової, під керівництвом якої і проводилося це дослідження, близько 11 % українських підлітків можна вважати важкими користувачами Інтернету, які більше 4 годин на добу проводять в Мережі (Найдьонова Л., 2018).

Дані анкетування студентської молоді, що наводить у своїй статті Т. Шугурова, свідчать про те, що 60,7% молодих людей проводять своє дозвілля вдома. Дослідниця пояснює це передусім віртуалізацією дозвілля студентів та відсутністю або невідповідністю інтересам підростаючого покоління дозвіллевих закладів (Шугурова Т., 2012).

Надмірне захоплення Інтернетом приводить до поширення таких супроводжувальних наслідків як: погіршення стану здоров'я, що підтверджується численними дослідженнями в галузі соціальної медицини та терапії; створення дисонансу між віртуальною та справжньою реальністю; виникненням стійкого бажання втечі у віртуальну реальність; зниження інтересу до активних форм використання вільного часу («сповільнення» вільного часу).

Кіберсоціалізація, як і соціалізація, може бути як стихійною, так і відносно-контрольованою. Її наслідки будуть залежати від ефективності соціально-виховної роботи традиційних інститутів соціалізації (закладів освіти, сім'ї, дитячих та молодіжних громадських організацій, тощо).

Таким чином, кіберсоціалізація, як особливий вид соціалізації, стала невід'ємною частиною набуття соціального досвіду особистістю в умовах інформаційного суспільства. Вплив її на соціальний, фізичний, психічний розвиток людини є неоднозначним і залежить в першу чергу від суб'єктивних характеристик самої особистості. Для того, щоб цей процес набув соціально-контрольованого характеру необхідне здійснення медіапросвіти серед всіх вікових категорій населення. Але, в першу чергу її потребує підростаюче покоління, що є вразливим, як у реальному, так і у віртуальному просторі.

Перспективи подальшого наукового дослідження цієї проблеми пов'язані з розробленням соціально-педагогічних технологій гармонізації процесу кіберсоціалізації як особливого виду соціалізації сучасної людини.

Список використаної літератури

- 1. Плешаков В. А.** Кіберсоціалізація человека: от Homo Sapiens'a до Homo Cyberus'a. Москва: Прометей, 2012. 121 с.
- 2. Алферова Е. В.** Защита прав человека в Интернете. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-prav-cheloveka-v-internete> (дата звернення 23.03.2020).
- 3. Тадаєва А. В.** Кіберсоціалізація як складова соціалізації дітей молодшого шкільного віку в умовах інформаційного суспільства. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2014. Вип. 42. С. 242–249.
- 4. Кузьміна О. В.** Кіберсоціалізація – невід'ємна частина процесу формування життєвої компетентності сучасної молоді. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. №8 (42). С. 343–348.
- 5. Медіаграмотність та інформаційна безпека: інформаційний бюлетень / за наук. ред. Л. А. Найдьоновой, упоряд. О. О. Кришовська.** Київ: Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, 2018. 128 с.

6. Шугурова Т. Л. Кіберсоціалізація студентської молоді в дозвіллевій діяльності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2012. № 2 (4). С. 42–46.

References

- 1. Pleshakov, V. A.** (2012). Kibersotsializatsiya cheloveka: ot Homo Sapiens'a do Homo Cyberus'a [Cyber socialization of a person: from Homo Sapiens'a to Homo Cyberus'a]. Moskva: Prometey [in Russian].
- 2. Alferova, E. V.** (2018). Zashchita prav cheloveka v Internetе [The protection of human rights on the Internet]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/zashchita-prav-cheloveka-v-internete> (accessed 23.03.2020) [in Russian].
- 3. Tadaieva, A. V.** (2014). Kibersotsializatsiia yak skladova sotsializatsii ditei molodshoho shkilnoho viku v umovakh informatsiinoho suspilstva [Cyber socialization as a component of socialization of young school children in the conditions of information society]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury – Bulletin of Kharkiv State Academy of Culture*, 42, 242-249 [in Ukrainian].
- 4. Kuzmina, O. V.** (2014). Kibersotsializatsiia – nevid'iemna chastyna protsesu formuvannia zhyttievoi kompetentnosti suchasnoi molodi [Cyber socialization is an integral part of the process of shaping the vital competences of today's youth]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8 (42), 343-348 [in Ukrainian].
- 5. Naidonova, L. A.** (2018). Mediahramotnist ta informatsiina bezpeka: informatsiinyi biuletен [Media Literacy and Information Security: Newsletter]. Kyiv: Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy [in Ukrainian].
- 6. Shuhurova, T. L.** (2012). Kibersotsializatsiia studentskoi molodi v dozvillievii diialnosti [Cyber socialization of student youth in leisure activities]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedahohika i psykholohiia» – Bulletin of the Alfred Nobel Dnipropetrovsk University. Series «Pedagogy and Psychology»*, 2 (4), 42-46 [in Ukrainian].

Мальцева О. І. Кіберсоціалізація як особливий вид соціалізації особистості

У статті на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових джерел у загальному вигляді систематизовано поширені серед сучасних дослідників теоретичні уявлення про сутність процесу кіберсоціалізації особистості, позитивні та негативні впливи кіберпростору.

Встановлено, що поняття «кіберсоціалізація» було введено до наукового обігу російським дослідником В. Плешаковим у 2005 році для визначення процесу якісних змін структури самосвідомості особистості й мотиваційно-потребової сфери індивідуума, що відбувається під впливом і в результаті використання людиною сучасних інформаційно-

комунікаційних, цифрових і комп'ютерних технологій у контексті засвоєння і відтворення культури в рамках персональної життєдіяльності.

Розглянуто класифікацію факторів кіберсоціалізації людини, які В. Плешаков поділяє на: мегафактори (кіберпростір, Інтернет, WWW, мобільний зв'язок); макрофактори (національна доменна зона, соціальні мережі, інтернет-портали і сайти, блогсфера, масові багатокористувачькі онлайн-ігри і т.д.); мезофактори (вікі-проекти і інтернет-словники, інтернет-телебачення і інтернет-радіо, IP-телефонія і відеодзвінки, форуми інтернет-мережі, месенджери, інтернет-магазини, комп'ютерні ігри); мікрофактори – програмне забезпечення персональної комп'ютерної техніки чи мобільних телефонів, персональна зона кіберпростору, ігровий персонаж в комп'ютерній грі.

Встановлено, що кіберсоціалізація як системний процес торкається всіх сторін і сфер життєдіяльності сучасної людини, безпосередньо впливаючи на формування особистості. Процес за своєю суттю неоднозначний і суперечливий, часто соціально-неконтрольований.

Серед позитивних впливів кіберпростору названо: розширення меж спілкування, можливості для здійснення неформальної освіти, самореалізації та самопрезентації, необмежений доступ до різноманітної інформації, організація співтовариств по інтересам тощо. Серед небезпек акцентовано увагу на Інтернет-адикції, соціальній ізоляції, віртуалізації вільного часу тощо. Окремо, звернено увагу на незахищеність соціалізації дітей та молоді в умовах інформаційного суспільства.

Ключові слова: соціалізація, кіберсоціалізація, кіберпростір, особистість, Інтернет.

Мальцева О. И. Киберсоциализация как особый вид социализации личности

В статье на основе анализа отечественных и зарубежных научных источников в общем виде систематизированы распространённые среди современных исследователей теоретические представления о сущности процесса киберсоциализации личности, положительные и отрицательные влияния киберпространства.

Установлено, что понятие «киберсоциализация» было введено в научный оборот российским исследователем В. Плешаковым в 2005 году для определения процесса качественных изменений структуры самосознания личности и мотивационно-потребностной сферы индивидуума. Он происходит под влиянием и в результате использования человеком современных информационно-коммуникационных, цифровых и компьютерных технологий в контексте усвоения и воспроизводства культуры в рамках персональной жизнедеятельности.

Рассмотрена классификация факторов киберсоциализации человека, которые В. Плешаков разделяет на: мегафакторы (киберпространство, Интернет, WWW, мобильная связь); макрофакторы

(національна доменная зона, соціальні мережі, інтернет-портали і сайти, блогсфера, масові багатокористуваческі онлайн-ігри і т.д.); мезофактори (вікі-проекти і інтернет-словари, інтернет-телебачення і інтернет-радіо, IP-телефонія і відеодзвінки, форуми інтернет-мережі, месенджери, інтернет-магазини, комп'ютерні ігри); мікрофактори (програмне забезпечення персональної комп'ютерної техніки або мобільних телефонів, персональна зона кіберпростору, ігровий персонаж в комп'ютерній грі).

Установлено, що кіберсоціалізація як системний процес стосується всіх сторін і сфер життєдіяльності сучасного людини, безпосередньо впливаючи на формування особистості. Процес по своїй суті неоднозначний і суперечливий, часто соціально-неконтрольований.

Серед позитивних впливів кіберпростору названо: розширення меж спілкування, можливості для здійснення неформального освіти, самореалізації і самопрезентації, неограничений доступ до різноманітної інформації, організація спільнот за інтересами і т.п. Серед небезпек акцентовано увагу на Інтернет-адикції, соціальної ізоляції, віртуалізації вільного часу і т.п. Особливо звернено увагу на незахищеність соціалізації дітей і молоді в умовах інформаційного суспільства.

Ключові слова: соціалізація, кіберсоціалізація, кіберпростір, особистість, Інтернет.

Mal'tseva O. Cybersocialization as a Special Kind of Socialization of the Individual

In the article, based on the analysis of domestic and foreign scientific sources, the theoretical ideas about the essence of the process of personality cybersocialization, positive and negative effects of cyberspace, are systematically disseminated among modern researchers.

It is established that the concept of "cybersocialization" was introduced to the scientific circulation by Russian researcher V. Pleshakov in 2005 to determine the process of qualitative changes in the structure of personality consciousness and the motivational and needy sphere of an individual, which is influenced by and resulting from the use of modern information and communication, and computer technology in the context of assimilation and reproduction of culture within the framework of personal activity.

The classification of human cybersocialization factors that V. Pleshakov divides into: megafactors (cyberspace, Internet, WWW, mobile communication; macrofactors (national domain zone, social networks, Internet portals and sites, blogosphere, massively multiplayer online games); mesofactors (wiki projects and online dictionaries, Internet TV and Internet radio, IP telephony and video calls, Internet network forums, messengers, online stores, computer games); microfactors – software personal computer

tech nicknames or cell phones, a personal cyberspace zone, a game character in a computer game.

It is established that cybersocialization, as a systematic process, touches all sides and spheres of life of a modern person, directly influencing the formation of personality. The process is inherently ambiguous and controversial, often socially uncontrolled.

Among the positive effects of cyberspace are: expanding the boundaries of communication, opportunities for non-formal education, self-realization and self-presentation, unlimited access to diverse information, organizing communities of interest, and more. Among the dangers are the focus on Internet addiction, social exclusion, virtualization of leisure and more. In particular, attention was paid to the unprotected socialization of children and young people in the context of the information society.

Key words: socialization, cybersocialization, cyberspace, personality, Internet.

Стаття надійшла до редакції 09.01.2020 р.

Прийнято до друку 01.03.2020 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.